

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті на основі аналізу теоретичних джерел і практики навчання доводиться актуальність предмету дослідження та пропонуються шляхи формування економічної компетентності у майбутніх вчителів технологій.

Ключові слова: економічна компетентність, вчитель технологій, економічна компетентність вчителя технологій, компоненти економічної компетентності.

Постановка проблеми. Розвиток в Україні ринкових відносин вимагає відповідної підготовки учнів загальноосвітніх та професійно-технічних закладів та студентів ВНЗ. Розуміння економічних процесів від рівня окремого громадянина до макроекономіки дає можливість кожній людині свідомо будувати свої власну стратегію поведінки. Аналіз змісту державних стандартів вищої освіти та підготовки бакалаврів спеціальності "Технологічна освіта", реального освітнього процесу на факультетах підготовки майбутніх вчителів технологій (трудового навчання) педагогічних ВНЗ дає змогу зробити висновок про те, що економічна підготовка майбутніх вчителів технологій проводиться на задовільному рівні, але певним питанням не приділено достатньої уваги, знижує рівень економічної підготовки. Тобто намітилась суперечність між зростаючими вимогами суспільства до соціально-економічної підготовки майбутнього вчителя технологій і недостатнім її рівнем сформованості.

Важливою проблемою постає на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти запровадження розробки змісту навчальних програм професійної освіти вчителів технологій на основі компетентнісного підходу замість традиційного когнітивного підходу. Опитування вчителів шкіл, методистів, викладачів педагогічних ВНЗ, студентів, практичне спостереження за уроками трудового навчання вказують на необхідність широкої інтеграції між циклами соціально-економічної, гуманітарної, психолого-педагогічної, техніко-технологічної та науково-дослідницької підготовки, відсутність або низький рівень якої приводить до необґрунтованого зменшення міжпредметних зв'язків на практиці.

Аналіз наукової педагогічної, психологічної, філософської та соціальної літератури показав, що окремі питання з означеної проблеми були предметом вивчення вчених. У навчальних курсах з економічної теорії, економіки підприємств, теорії та методики технологічної освіти висвітлені окремі питання сутності економічних процесів та їх зв'язки з трудовою та професійною діяльністю людини. Але деякі питання мають дублювання у різних предметах, а певні елементи економічної компетентності недостатньо висвітлені у змісті навчальних програм.

Вчені-педагоги вивчали окремі питання, що певним чином стосуються нашого дослідження. Так, психолого-педагогічну, графічну, інформаційну, ергономічну, естетичну, технічну та технологічну, наукову, філософсько-методологічну, проектну та інші складові загальної професійної підготовки майбутнього вчителя технологій в умовах ВНЗ III-IX рівня акредитації досліджували І. Агалець, І. Білосевич, В. Борисов, А. Заліський, Д. Кільдеров, О. Коберник, Ю. Ковбаса, М. Корець, В. Кулик, В. Лола, І. Неговський, Г. Нітченко, М. Пригодій, В. Сидоренко, В. Стешенко, В. Титаренко, О. Торубара, Д. Тхоржевський, В. Юрженко та інші; різні аспекти економічної підготовки майбутніх вчителів вивчалися А. Войнаровським, А. Мазурком, О. Падалкою, О. Шпаком; питанням формування економічної компетентності вивчалися М. Бурдаш, В. Приступою, О. Ткаченко, О. Якимович. Особливий інтерес становить наукове дослідження М. Свіржевського щодо підготовки майбутніх учителів трудового навчання до економічного виховання учнів загальноосвітніх шкіл [2].

При цьому дослідники вивчали різні аспекти професійної підготовки майбутніх вчителів технологій, окремо не виділялися питання соціально-економічної підготовки студентів у навчальній діяльності. Отже, обрана нами тема є актуальною і своєчасною. Тому **метою статті** є визначення напрямів формування економічної компетентності майбутніх вчителів технологій.

Виклад основного матеріалу. До економічної підготовки входить комплекс знань і вмінь, що формується при вивченні таких навчальних дисциплін як "Економічна теорія", "Теорія технологічної освіти", "Методика технологічної освіти", "Методика профільного навчання", "Основи правознавства". Але не в достатній мірі виділено години на їх вивчення, часто не враховуються міжпредметні зв'язки, форми, методи і засоби навчання більше орієнтовані на традиційний підхід побудови навчально-виховного процесу. Не враховуються нові тенденції в соціально-економічному розвитку держави, широке запровадження нових педагогічних технологій, побудова змісту навчання на основі компетентнісного підходу. На сучасному етапі широко запроваджується проектно-технологічний підхід до побудови занять в середніх загальноосвітніх закладах. Основою цього підходу є метод проектів, який вимагає певних знань щодо економічного обґрунтування виробу (або послуги), проведення маркетингових досліджень. Навчальна програма з "Економічної теорії" містить обмежену кількість годин щодо вивчення теми "Основи маркетингу", а це не дає змогу повноцінно навчити майбутнього вчителя технологій маркетингового дослідження ринку. Відбувається зниження якості виконаних проектів як студентів, так, в майбутньому, і учнів.

Істотним недоліком є відсутність чіткої реалізації міжпредметної взаємодії. Наприклад, предметом розгляду навчального предмету "Економічна теорія" є мікроекономічні та макроекономічні процеси, елементи бухгалтерського обліку, економічні закони та категорії, вплив економічних процесів на розвиток держави, даються основи маркетингу та менеджменту, тлумачень різних економічних понять "попит", "пропозиція", "споживач", "виробник", "прибуток", "посередник", "дохід", "галузі економіки" тощо. При цьому навчальною програмою курсу не передбачено розгляд економічного обґрунтування технічних та

технологічних особливостей виготовлення виробів, основи планування бізнесу і підприємницької діяльності носять теоретичний характер.

Опитування викладачів і студентів педагогічних ВНЗ I-II рівня акредитації, вчителів технологій (трудового навчання), аналіз науково-педагогічної літератури [1; 2] дозволяє виділити складові економічної компетентності майбутнього вчителя технологій у фаховій підготовці та попередньо окреслити види навчальних робіт для результативного її (економічної компетентності) формування і розвитку.

Для формування економічних знань та умінь найбільш доцільними є словесні, наочні та інтерактивні методи навчання. Практична складова формується за рахунок виконання вправ, розв'язання задач. Це дозволить сформувати у студентів необхідні економічні знання, а також такі вміння як виконувати заданий алгоритм дій, розпізнавання отриманої інформації або економічних явищ, процесів і результатів при їх повторному сприйнятті. Причому істотним тут виступає те, що ознаки повинні бути яскраво виражені, представлені в чіткому виді через завдання та інструкцію до його виконання.

Для формування досвіду економічної діяльності доцільним буде використання завдань щодо відтворення засвоєної інформації по пам'яті, частково самостійного пошуку розв'язання типових навчально-пізнавальних задач, вирішення конструктивно-варіативних завдань, наприклад, визначення конкурентоспроможної ціни виробу або послуги, розробка організаційної структури фірми тощо.

Розвиток мотивації та позитивного емоційного ставлення до економічної діяльності можливий через застосування нетипових економічних задач на основі накопиченого досвіду і економічних знань. Такі завдання вимагають виділення проблеми, її формулювання, пошуку і реалізації способів вирішення, підвищення рівня зацікавленості у власному професійному та особистісному розвитку. До цього типу відносяться завдання евристичного характеру, наприклад, вирішення проблемних і виробничих ситуацій.

На наш погляд, важливою складовою економічної компетентності вчителя технологій виступає ще один компонент – досвід особистої творчої діяльності в економічній сфері. Він дозволяє студентам глибоко і усвідомлено проникати в сутність досліджуваних об'єктів і явищ, встановлювати нові факти, перегорювати їх. Для формування цього типу досвіду використовуються дослідницькі завдання: на узагальнення досвіду економічної діяльності, організацію спостереження за окремими економічними явищами і процесами, анкетування, тестування, порівняльний та статистичний аналіз отриманих результатів, складання графіків, діаграм, таблиць, розробку власних економічних проєктів.

В системі навчальних предметів професійної підготовки використовуються багато педагогічні технології, методи, прийоми і форми. Треба пам'ятати, що результативність формування економічної компетентності визначається рівнем самостійної продуктивної діяльності студентів.

Більшість дослідників використовує 4 рівні самостійної діяльності студентів [1]: дії за зразком – порівняння власних дій з відомим зразком; репродуктивні дії – вирішення типових навчально-пізнавальних та інтелектуальних завдань; продуктивні дії – самостійне рішення завдань, які виходять за межі відомого зразка; самостійна діяльність з переносу знань у нову ситуацію.

Аналіз реальної практики навчання показує, що такі види робіт як написання економічних есе, листів-роздумів, творів на економічну тематику широко не використовуються. А дані види навчальної діяльності корисні для студентів. Основне призначення даного виду робіт – навчити студентів висловлювати своє ставлення до тієї чи іншої економічної концепції або теорії, до того чи іншого економічного явища, осмислювати їх з позиції сучасних вимог. У майбутніх вчителів технологій з'являється можливість особистого самовираження.

Також необхідно ширше вводити створення студентами різноманітних проєктів, моделей. Вони дозволяють їм йти шляхом від вирішення суперечностей, які нерідко спостерігають студенти між теоретичною інформацією, одержуваною ними на навчальних заняттях, і реальною практичною діяльністю підприємців. Незважаючи на велику різноманітність видів навчальної діяльності студентів, слід констатувати той факт, що студенти нерідко дуже пасивні при цьому. А це вимагає свого вирішення.

Висновки. Таким чином економічна компетентність базується на сформованих у майбутніх вчителів економічних знань, практичних умінь і навичок, високого рівня мотивації та позитивного емоційного ставлення до економічної діяльності, досвіду реальної діяльності та творчості у вирішенні нестандартних економічних ситуацій. Подальшого дослідження вимагає уточнення компонентів економічної компетентності, рівнів та критеріїв її розвитку у майбутніх вчителів технологій.

Використані джерела

1. Економічна компетентність в системі післядипломної педагогічної освіти: навч. посіб. / за ред. Г.А. Дмитренка. – К.: ЦППО, 2008. – 125 с.
2. Свіржевський М.П. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до економічного виховання учнів загальноосвітніх шкіл: Автореф. дис. ... канд. пед. наук із спец.: 13.00.04– Теорія і методика проф. освіти / М.П. Свіржевський. – К.: НПУ, 2003. – 20 с.

Skorko O.

ACTUALITY OF ECONOMIC COMPETENCE FORMATION OF FUTURE TECHNOLOGIES TEACHERS

Actuality of the research is disclosed on base of analysis of theoretical sources and practice of learning and ways of economic competence formation of future technologies teachers are offered in the article.

Key words: *economic competence, technologies teacher, economic competence of technologies teacher, components of economic competence.*

Стаття надійшла до редакції 25.03.13

